

»a) *Avtal om nyetableringskontroll* mellom parter inom olika led af distributionen och produktionen, där representanter för det led nyetableringen avser har medbestämmanderätt vid avgörandet om nyetableringen skall få äga rum eller inte, *förbjudas*. Övriga typer av sådana avtal förklaras *ogilliga*.

b) *Exklusivavtal* eller *avtal om andra diskriminerande åtgärder*, där å ena eller båda sidorna står en sammanslutning av företag, *förbjudas*.

c) *Föreskrift från en leverantör om att en återförsäljare skall hålla vissa minimipriser* på sina varor, förklaras *ogillig*.

d) *Diskriminerande åtgärder*, som avser att genomdriva sådana avtal och handlingar, som faller under punkt a, b og c ovan, *förbjudas*.«

Bogens anden del giver først en historisk oversigt, forfattet af Jan Rydström, der giver hovedtrækkene ikke blot i konkurrenceformernes udvikling, men også i den almindelige indstilling til disse problemer. Som naturligt er, er fremstillingen mest udførlig for Sveriges vedkommende, hvor gennemgangen af, hvad forskellige ledende svenskere har ment i tidens løb, er af mindre interesse for danske læsere.

Bogens sidste del er forfattet af Bert Lindström og giver en minutiøs gennemgang af de forskellige kartelformer og kommer derved til at virke som en udpensling af første del. En oversigt over aftaler, der er optaget i det svenske kartelregister, er — i hvert fald for danske læsere — ret interesseløs, idet den blot angiver registreringsnumre for aftaler efter brancher. Et kort referat af visse typiske eller særlig interessante aftaler ville sikkert have haft større interesse.

Alt i alt må det hilses med glæde, at denne bog er kommet. Man må håbe, at den må få stor udbredelse i Sverige og bidrage til at sanere diskussionen. Også danske læsere vil have stort udbytte af at læse bogens første del. Ikke mindst tror jeg, at mange nationaløkonomer vil kunne have godt af at stifte bekendtskab med de synspunkter, der fremføres, og gennemtænke problemerne endnu engang.

Bjarke Fog.

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi.

Handelshøjskolen i København, skriftrække A, 6. Einar Harecks Forlag. Kbh. 1952. 431 sider. Kr. 28,50; indb. Kr. 31,50.

Undervisningen i sosialøkonomikk ved handelshøyskolene har lenge lidt under mangelen på tilfredsstillende lærebøker som på et videregående plan kunne gi studentene det nødvendige helhetssyn på den økonomiske vitenskapen. Det er mange årsaker til dette, men dypest sett er kanskje den økonomiske vitenskapens nokså heterogene utvikling såvel med hensyn til metode som område den største hindring for komposisjonen av et homogent og omfattende systemverk. På det mere populære plan gjør disse vanskelighetene seg ikke gjeldende i samme grad fordi kravene til presisjon og penetrasjon er mindre. Resultatet er da også at det i de forskjellige land foreligger et varierende utvalg av lærebøker i sosialøkonomikk på det populære og »semipopulære« plan. Som følge av dette blir undervisningene ved handelshøyskolene i stor utstrekning basert på en »semipopulær« lærebok komplettert med spesialbøker og stensilerte forelesningshefter.

»a) *Avtal om nyetableringskontroll* mellom parter inom olika led af distributionen och produktionen, där representanter för det led nyetableringen avser har medbestämmanderätt vid avgörandet om nyetableringen skall få äga rum eller inte, *förbjudas*. Övriga typer av sådana avtal förklaras *ogilliga*.

b) *Exklusivavtal* eller *avtal om andra diskriminerande åtgärder*, där å ena eller båda sidorna står en sammanslutning av företag, *förbjudas*.

c) *Föreskrift från en leverantör om att en återförsäljare skall hålla vissa minimipriser* på sina varor, förklaras *ogillig*.

d) *Diskriminerande åtgärder*, som avser att genomdriva sådana avtal och handlingar, som faller under punkt a, b og c ovan, *förbjudas*.«

Bogens anden del giver først en historisk oversigt, forfattet af Jan Rydström, der giver hovedtrækkene ikke blot i konkurrenceformernes udvikling, men også i den almindelige indstilling til disse problemer. Som naturligt er, er fremstillingen mest udførlig for Sveriges vedkommende, hvor gennemgangen af, hvad forskellige ledende svenskere har ment i tidens løb, er af mindre interesse for danske læsere.

Bogens sidste del er forfattet af Bert Lindström og giver en minutiøs gennemgang af de forskellige kartelformer og kommer derved til at virke som en udpensling af første del. En oversigt over aftaler, der er optaget i det svenske kartelregister, er — i hvert fald for danske læsere — ret interesseløs, idet den blot angiver registreringsnumre for aftaler efter brancher. Et kort referat af visse typiske eller særlig interessante aftaler ville sikkert have haft større interesse.

Alt i alt må det hilses med glæde, at denne bog er kommet. Man må håbe, at den må få stor udbredelse i Sverige og bidrage til at sanere diskussionen. Også danske læsere vil have stort udbytte af at læse bogens første del. Ikke mindst tror jeg, at mange nationaløkonomer vil kunne have godt af at stifte bekendtskab med de synspunkter, der fremføres, og gennemtænke problemerne endnu engang.

Bjarke Fog.

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi.

Handelshøjskolen i København, skriftrække A, 6. Einar Harecks Forlag. Kbh. 1952. 431 sider. Kr. 28,50; indb. Kr. 31,50.

Undervisningen i sosialøkonomikk ved handelshøyskolene har lenge lidt under mangelen på tilfredsstillende lærebøker som på et videregående plan kunne gi studentene det nødvendige helhetssyn på den økonomiske vitenskapen. Det er mange årsaker til dette, men dypest sett er kanskje den økonomiske vitenskapens nokså heterogene utvikling såvel med hensyn til metode som område den største hindring for komposisjonen av et homogent og omfattende systemverk. På det mere populære plan gjør disse vanskelighetene seg ikke gjeldende i samme grad fordi kravene til presisjon og penetrasjon er mindre. Resultatet er da også at det i de forskjellige land foreligger et varierende utvalg av lærebøker i sosialøkonomikk på det populære og »semipopulære« plan. Som følge av dette blir undervisningene ved handelshøyskolene i stor utstrekning basert på en »semipopulær« lærebok komplettert med spesialbøker og stensilerte forelesningshefter.

Såvidt en kan forstå har de tre unge økonomene ved Handelshøjskolen i København P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding med sin nye lærebok »Nationaløkonomi« ikke hatt til hensikt å bryte med denne undervisningsform. Deres arbeid må derfor vurderes ut fra det mål de har stilt seg, nemlig å skape en »semi-populær« lærebok på et nivå som tilsvarer Winding Pedersens »Samfundsøkonomiens Grundtræk«. Bedømt ut fra dette formålet må det konstateres at det har lyktes forfatterne å skape en interessant og velskrevet lærebok som med rette bør få en stor lesekrete.

Det mest interessante ved boken er kanskje forfatternes forsøk på å fri seg fra den tradisjonelle systematikk og å anvende et opplegg med utgangspunkt i den økonomiske sirkulasjonsprosessen. Derved kommer de naturlig over i en behandling av inntekten som grunnlag for etterspørselen, og fortsetter med produksjon, prisdannelsen (for produkter og produksjonsfaktorer), fordringer, penge og rente. Etter så å ha behandlet relasjonen til andre land (betalingsbalansen), samler de trådene til en makro-statisk og -dynamisk behandling av de fundamentale samfunns-økonomiske størrelser. Boken avsluttes med en kort historisk oversikt over den økonomiske politikk fra merkantilismen frem til de aktuelle økonomiske systemer.

Dette vidtspennende område er av forfatterne gitt en bred — etter min mening ofte litt for ordrik — behandling som imidlertid klart dokumenterer deres store evne til å gi vanskelige problemer en grei, til dels fengslende fremstilling. Enkelte deler, f. eks. »Grundtræk af samfundets økonomi« ligger, når det gjelder stil og komposisjon på et så høyt nivå som en dessverre sjelden finner i økonomisk litteratur.

Disse utmerkede egenskapene ved boken er egnet til — med rette — å gi den stor utbredelse blandt det publikum som søker en innføring i den økonomiske vitenskapens område.

Når det gjelder vurderingen av boken ut fra dens annen og kanskje viktigste formål, nemlig at danne grunnlaget for undervisningen ved handelshøyskolene, vil en måtte stille visse tilleggskrav som forfatterne etter min mening ikke alltid har maktet å fylle. Det viktigste er kravet til presisjon og til et opplegg som allerede fra starten av tvinger studentene til analytisk, konsis tenkning. I betraktning av den vekt de fleste av handelshøyskolene legger på den teoretiske økonomikk og dens evne til å oppøve selvstendig analytisk tenkning, er det etter min mening av den aller største viktighet at lærebøkene understøtter en slik oppøvning. Min generelle hovedinnvending mot boken fra denne synsvinkel er at den ikke i nødvendig utstrekning fyller dette kravet.

Jeg vil i det etterfølgende plukke ut et par eksempler på manglende presisjon:

1. Etter å ha behandlet begrepet »nationalprodukt« uttales på side 38: »Ser man sagen ud fra husholdningernes synsvinkel, er det naturligere at tale om *nationalindkomst*«.

I figur 2 side 40 er betegnelsen »indkomst« benyttet for »husholdningernes« indkomst, men jeg har ikke kunnet finne noen opplysning om at virksomheternes opsparing må plusses på før en får »nationalindkomsten«. Samme innvending gjelder fig. 3, der en også må ta hensyn til den del av det offentliges opsparing som ikke investeres.

2. I forbindelse med behandlingen av den offentlige sektor (s. 42) opplyses at »overførselsindkomsten« holdes utenfor nationalindkomstoppgjørelsen og som eksempel nevnes der aldersrente og de sociale ydelser. Senere (s. 54) blir »renteindkomst« karakterisert som en »passiv besiddelsesindkomst« som i motsetning til »overførselsindkomstene« er tjent ved produktiv innsats. Leserens konklusjon må bli at renter av offentlig gjeld skal regnes med i nasjonalprodukt og nasjonalinntekt, hva man ikke gjør i Norge og vel neppe heller i Danmark.

3. På side 44 brukes uttrykket »handelsbalansen« i den betydning at »handel« inkluderer også skipsfart, turisme, renteydelser m. v.

På side 270 defineres uttrykket »handelsbalansen« til å omfatte bare vare-eksport og -import.

4. På side 180 støter leseren plutselig på uttrykket: »da det nu ikke blot er størrelsen af b_0 , men af alle b 'erne, der påvirkes — og i samme retning«, og han må spørre seg selv: »Hva var det nå b 'erne betydde?« Ved å lete omhyggelig i samme kapittel vil han finne et spor nemlig at de har noe å gjøre med investeringskalkyler og ved å undersøke avsnittet hvor disse behandles vil han finne forklaringen på side 100. Hadde han imidlertid tidligere festet seg spesielt ved behandlingen på side 135 ville han trodd at b = bruttoavansen i %.

5. På sidene 176 ff. behandles etterspørselen etter en produksjonsfaktor på grunnlag av en enkel model, nemlig at den brukte mengde er *proporsjonal med* den produserte mengde av ferdigvarer. Forfatterne trekker så opp en kurve g_{r0} = grenseomkostningene til alle andre faktorer enn den som er gjenstand for undersøkelse, under forutsetning at prisen på den betraktede faktor = 0. Av fremstillingen vil studenten få det feilaktige inntrykk at de øvrige kurver, parallelle med g_{r0} -kurven, er grenseomkostningen til de øvrige faktorer ved alternative priser på den faktor som betraktes. I virkeligheten er de kurver for de samlede grenseomkostninger. Når forfatterne uten videre hevder at disse kurvene blir $g_{r0} + 1$, $g_{r0} + 2$ osv. når prisen på den betraktede faktor er henholdsvis 1-krone, 2-kroner osv., har de stilltiende trukket inn en ny forutsetning, nemlig at proporsjonalitetsfaktoren = 1. Dette er et helt tilfeldig spesialtilfelle og vil kunne lede til misforståelser.

6. I avsnittet »Produktiviteten« (side 313 ff.) har forfatterne foretatt en begrepsmessig oppsplitting av bruttonationalproduktet slik

$$(1) Y = P \cdot T$$

$$(2) Y = L \cdot B$$

hvorav følger:

$$(3) P \cdot T = L \cdot B$$

(P = Prisnivå, T = Produksjonsvolum, L = avlöningsnivået, B = antall faktorenhetslimer som er medgått til å produsere T.)

Ved å sette forholdet:

$$(4) \frac{T}{B} = e, \quad (e = \text{produktiviteten}) \text{ kommer de frem til følgende uttrykk:}$$

$$(5) P = \frac{L}{e}$$

Om dette sier forfatterne: »Prisniveaueet er således bestemt af forholdet mellem aflöningsniveauet og produktiviteten. Ved konstant produktivitet vil

prisniveauet variere ligefremt proportionalt med forandringer i aflønningsniveauet, og ved konstant aflønningsniveau vil prisniveauet bevæge sig omvendt proportionalt med ændringer i produktionseffektiviteten. Det er en sammenhæng af betydelig teoretisk interesse«.

I motsetning til forfatterne er jeg ikke overbevist om at de konklusioner som kan trekkes av denne formelen alene, er av så betydelig teoretisk interesse, fordi det her dreier seg om en eneste rent *definisjonsmessig* sammenheng mellom tre størrelser. I sin liste over muligheter har de forøvrig glemte å føye til: »Ved konstant prisnivå vil avlønningsnivået variere proporsjonalt med endringer i produktiviteten og ved konstant produktivitet vil avlønningsnivået variere proporsjonalt med endringer i prisnivået«.

Det er således mange muligheter å velge mellom og slutningen er derfor nokså triviell, fordi en fremdeles savner teorien. I det etterfølgende forsøker forfatterne å forfølge problemet forsåvidt som de mener at produktiviteten (e) blir bestemt av det tekniske nivå og beskjeftigelsesgraden. Derved har de imidlertid bare skjøvet problemet et skritt tilbake og dermed oppgir de forfølgelsen.

I neste avsnitt (Prisnivå og priskalkulasjon) nevner de i en bisetning at de forutsetter bruttonationalproduktet (Y) lik en konstant, og dermed begynner teorien å ta form i allfall hvis en også forutsetter at enten L eller P kan fikseres. Noen »god« teori blir det dog neppe. Det som imidlertid er hovedsaken er at behandlingen er så upresis at det blir rum for mange misforståelser, deriblandt kanskje denne anmeldelsen. Overfor studentene vil den sannsynligvis virke slik at de flinke får mange vanskeligheter, mens de dårlige faller for fristelsen til å tro at det som tilfeldigvis står på høyre side av definisjonslikningen (5) er årsak og det som står på venstre side er virkning.

Enkelte av disse eksemplene kan kanskje virke bagatellmessige, men de er dessverre typiske for fremstillingen i boken. De er trukket frem i denne anmeldelsen som et forsøk på å öve positiv kritikk og som et bidrag til å stimulere forfatterne til å hvesse kniven ved de kommende utgaver. Lærebøker av denne karakter har en tendens til å bli »institusjoner«, og med det gode grunnlaget disse tre unge forfatterne har lagt er det ingen grunn til å tro at denne blir en unntakelse fra regelen.

Ole Myrvoll.

Olle Rimér: Materialhantering. Enhetslaster, transporter, lokalplanering. Förlagsaktiebolaget Affärsekonomi. Stockholm 1951. 133 sider. Sv. kr. 11,50.

Tidsskriftet Affärsekonomi bragte i årene 1949—51 en række artikler af Olle Rimér under fællestitlen »Hur svenska industriföretag löser sina transportproblem«. Disse artikler er samlet i den foreliggende bog, og resultatet er blevet et udmærket lille skrift, hvor de fleste af de transportproblemer, industrien byder på, belyses såvel rent teoretisk som ved hjælp af praktiske eksempler. De 127 illustrationer er gennemgående af en høj standard og er hentet fra Sveriges største og bedst organiserede industriforetagender.